

Nr 135

*Utlåtande i anledning av väckta motioner angående livstidsgager
åt förtjänta utövare av konstnärliga yrken.*

(2:a avd.)

I två likalydande motioner, väckta vid 1959 års riksdag den ena inom första kammaren av herr *Aman* (I: 76) och den andra inom andra kammaren av herr *Arvidson* (II: 101), har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville föreslå tillsättandet av en utredning rörande livstidsgager åt förtjänta utövare av konstnärliga yrken.

I motionerna har anförts bland annat följande.

»Den enda möjliga lösningen av de konstnärliga yrkesutövarnas trygghetsproblem är att samhället ställer livstidsgager till förfogande för sådana konstnärliga yrkesutövare som dokumenterat sin begåvning och kan beräknas fortsätta sin konstnärliga verksamhet. Dessa gager kan aldrig bli så stora, att yrkesutövaren kan frestas avstå från att söka skaffa sig inkomster genom sin konstnärliga verksamhet. De bör å andra sidan uppgå till sådana belopp att de skänker den trygghet som en konstnärlig yrkesutövare behöver för att helt kunna ägna sig åt sin konstnärliga livsuppgift. Ett rimligt belopp synes 10 000 kronor per år utgöra.

I våra nordiska grannländer har man genom statliga livstidsgager av detta slag givit litteratur och konst det stöd som är erforderligt för att garantera goda arbetsförhållanden åt utövarna av de konstnärliga yrkena.

En utredning av dessa frågor bör bygga på en kartläggning av de konstnärliga yrkesutövarnas inkomstförhållanden och utmynna i förslag beträffande antalet och storleken av de livstidsgager, som bör tillerkännas framstående utövare av de konstnärliga yrkena. Utredningen bör vidare ta ställning till huruvida andra yrkesutövare än författare, tonsättare, målare och skulptörer bör ifrågakomma för gager; tänkbara grupper är översättare, regissörer, skådespelare, danskonstnärer, arkitekter m. fl. Utredningen bör även klargöra, under vilka former innehavare av dessa gager skall utses.»

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtanden över de ifrågasvarande motionerna av statskontoret, musikaliska akademien, akademien för de fria konsterna, Svenska akademien och Sveriges författarfond varjämte Teatrarnas riksförbund beretts tillfälle att yttra sig.

Statskontoret har anfört bland annat följande.

»Motionärerna synas avse, att det ifrågasatta systemet med livstidsgager i princip skulle omfatta samtliga konstnärliga yrkesutövare, som dokumen-

terat sin begåvning och kunna beräknas fortsätta sin konstnärliga verksamhet. Vidtagandet av åtgärder enligt de riktlinjer, som uppdragits i motionerna, skulle följaktligen innebära mycket betydande kostnader för statsverket. Med hänsyn härtill och, då det icke kan uteslutas att ett system med livstidsgager även skulle kunna få mindre önskvärda verkningar, kan statskontoret för sin del icke finna att den av motionärerna angivna vägen bör beträdas. I den mån staten anses böra giva ökat stöd åt författare, konstnärer m. fl. torde detta böra ske i hittillsvarande former.

Statskontoret ställer sig slutligen särskilt frågande till motionärernas förslag, att den ifrågasatta utredningen skulle taga ställning till huruvida sådana yrkesgrupper som regissörer, skådespelare och arkitekter borde ifrågakomma för livstidsgager.

På grund av vad ovan anförts får statskontoret avstyrka bifall till motionerna.»

Musikaliska akademien har framhållit, att då det för akademien och dess styrelse framstode som en angelägenhet av största vikt att frågan om det statliga stödet till svenska tonsättare och tonkonstnärer i hela dess vidd upptoges till förnyad prövning, styrelsen livligt ville tillstyrka bifall till motionärernas hemställan.

Akademien för de fria konsterna har understrukit det värdefulla i motionärernas syfte och samtidigt framhållit, att akademien vore beredd medverka i den föreslagna utredningen.

Svenska akademien har i princip anbefallt det i motionerna framförda förslaget. Akademien har förklarat sig dela motionärernas mening om behovet och berättigandet av kontinuerligt understöd åt ett visst antal konstnärliga yrkesutövare till tryggande av deras arbetsvillkor. Närmast syntes därvid det i Danmark och Norge tillämpade systemet böra uppmärksammas på grund av likartade förhållanden, som tilläte internordiska jämförelser.

Enligt *Sveriges författarfond* vore för fondens nuvarande verksamhet kännetecknande, att utbetalningarna mestadels ginge till personer, som på grund av ålder, sjukdom eller annat skäl vore hindrade att bedriva författarverksamhet, tillfälligt eller för framtiden. Endast i mindre omfattning hade fonden resurser att stödja aktivt arbetande, och då endast med engångsbelopp. Styrelsen hade starkt känt behovet av att i vissa fall lämna de aktiva ett mera varaktigt stöd, framför allt för att under åtminstone några år skänka relativ trygghet och arbetsro, men styrelsen hade — eftersom redan de nu tillämpade hjälpformerna vore otillräckliga — hittills icke ansett sig kunna belasta fonden med ännu en hjälpform. — På grund härav ville styrelsen för fonden varmt tillstyrka motionerna.

Teatrarnas riksförbund har framhållit i huvudsak följande.

»För de konstnärliga grupperna inom riksförbundets område måste visserligen en stor del av syftet med de föreslagna livstidsgagerna vara täckt ge-

nom tidigare pensionsåtaganden eller genom den allmänna tjänstepensionen. Genom inkomstfluktuationen vid olika åldrar, som för utövare av konstnärliga yrken kan vara högst väsentlig, blir dock livstidsinkomsten förhållandevis låg och de tänkta livstidsgagen kunna sålunda få en icke oväsentlig betydelse.

Då man icke heller kan förbise att den föreslagna åtgärden kan bli en betydande stimulansfaktor och därmed värdefull för det svenska kulturlivet får Teatrarnas riksförbund därför för sin del uttala en livlig tillstyrkan till inrättande av livstidsgager.»

Utskottet hemställde den 8 december 1959 (memorial nr 191), att riksdagen måtte besluta att till 1960 års riksdag uppskjuta behandlingen av de ovannämnda, vid 1959 års riksdag väckta motionerna. Riksdagen beslöt i enlighet härmed.

Utskottet får i anledning av de ifrågavarande motionerna nu anföra följande.

Utskottet, som anser att den av motionärerna väckta frågan om livstidsgager åt förtjänta utövare av konstnärliga yrken bör sättas i ett större sammanhang än den av motionärerna föreslagna utredningen synes kunna erbjuda, har intet att erinra mot att Kungl. Maj:t i samband med fortsatta överväganden om ökat stöd till konstnärlig verksamhet jämväl upptager nu ifrågavarande spörsmål.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av de vid 1959 års riksdag väckta motionerna I: 76 och II: 101, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anført.

Stockholm den 17 maj 1960

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Einar Persson, Ivar Johansson, Birger Andersson, Axel Johannes Andersson, Holmqvist, Pålsson, Jacobsson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Bertil Petersson, Kaijser och Källqvist; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Pettersson i Degerfors, Thapper, Jansson i Kalix, Ståhl, Gustafsson i Stockholm, Svensson i Stenkyrka, Nilsson i Göingegården, fröken Karlsson, fru Lewén-Eliasson, herrar Arvidson, Larsson i Hedenäset, fröken Vinge och herr Helén.